Dynamiek in het landelijk gebied

Van Noord-Limburg

Regionale werkgroep Landelijk gebied Noord-Limburg.

Versie 8 maart 2017

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding 3
2. Balans in ontwikkeling 4
   2.1 Inleiding 4
   2.2 Bestuursafspraken 2016 4
   2.3 Verbinden waar het kan, scheiden waar het moet 5
   2.4 Regionaal of lokaal? 5
   2.5 Stedelijk versus Landelijk 6
3. Koersbepaling ontwikkelingsruimte landbouw 8
   3.1 Hoofdkoers 8
   3.2 Duurzame locaties intensieve veehouderij 9
   3.3 Duurzame locaties Glas 9
   3.4 Duurzame locaties Agglomeratielandbouw 10
   3.5 Duurzame locaties intensieve teelten 11
4. Leegstand 12
5. Flankerende maatregelen 13

1. Inleiding

In deze notitie worden de algemene uitgangspunten voor het thema “ontwikkelingsruimte landbouw” vastgelegd zoals die zijn besproken tijdens het PHOR van 10 januari 2017. Het betreft een uitwerkingsslag van de regionale bestuursafspraken die in het kader van de POL-uitwerking voor het thema ‘landelijk gebied’ is gemaakt in april 2016. Deze notitie moet in samenhang met de uitwerking van het Ruimtelijk Kwaliteitskader worden gelezen. De leidende principes van dit kader zijn als bijlage bij deze notitie gevoegd.

Het formuleren van de uitgangspunten voor de ontwikkelingsruimte landbouw is niet mogelijk zonder deze te plaatsen binnen een bredere context. In het landelijk gebied zijn namelijk meer belangen aanwezig. De integrale positionering van al deze belangen zal plaats vinden in de uitwerking van het” Ruimtelijke Kwaliteitskader”. Daarnaast gaat de economische kant van het thema “ontwikkelingsruimte landbouw” verder dan de primaire productiebedrijven. Het gaat immers ook om de toeleverende bedrijvigheid die deels in het landelijk gebied en deels in het stedelijk gebied zijn plek heeft.

In het tweede hoofdstuk wordt de bredere context van het thema “Ontwikkelingsruimte landbouw” op hoofdlijnen beschreven. Hoofdstuk 3 bevat de voorgestelde koersen voor verdere uitwerking van de onderscheiden deelthema’s intensieve veehouderij, glastuinbouw, agglomeratielandbouw en intensieve teelten (TOV’s). Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 de relatie met de groeiende leegstand in het landelijk gebied gelegd. Tenslotte wordt in het vijfde hoofdstuk ingegaan op de noodzaak voor flankerend beleid.

2. Balans in ontwikkeling

2.1 Inleiding

Het landelijk gebied in de Regio Noord-Limburg kent een grote dynamiek. Twee belangrijke economische dragers vormen daarvoor de basis. Enerzijds is de agro food sector een belangrijke motor voor innovatie en werkgelegenheid, anderzijds draagt de vrijetijdseconomie, gebruik makend van de gebiedskwaliteiten in toenemende mate bij aan werkgelegenheid en het bruto regionaal product.

De kracht van Noord-Limburg zit in een goede balans tussen grootschalige agrarische ontwikkelingen enerzijds en een fijnmazig recreatief netwerk aan de andere kant. In Noord-Limburg gaan natuurlijke, landschappelijke en gebiedskwaliteiten goed samen met de grootschalige, op de wereldmarkt georiënteerde agro-food business.

Dit maakt de regio niet alleen aantrekkelijk als vestigingsplaats voor de agrofood, maar ook als plek om te wonen, verblijven en recreëren.

De belangrijkste opgave in ons landelijk gebied is gelegen in het overeind houden van deze unieke balans zonder het ontwikkelpotentieel voor de economische dragers te beknotten. Daar is wel wat voor nodig. Hoe behouden we ruimte voor ontwikkeling en blijven we tegelijkertijd zorg dragen voor de kwaliteiten?

Afgelopen tijd heeft een nieuwe ruimtevrager zich aangediend. De regionale ambitie (en noodzaak) om te investeren in alternatieve energievormen zal deels gerealiseerd worden in het landelijk gebied. Ook bij deze ontwikkeling gaat het om het zoeken naar de balans tussen ambitie en ruimtelijke kwaliteit.

We zoeken voor deze opgave aansluiting bij de reeds bestaande kwaliteiten: “Ons kapitaal”. Vanuit de bestaande situatie gaan we op zoek naar de ontwikkelruimte en kansen die er zijn om op een slimme wijze verbindingen te leggen onder het motto: Verbinden waar het kan, scheiden waar het moet.

2.2 Bestuursafspraken 2016

Na de vaststelling van het POL2014 heeft de provincie in een focusnotitie aangegeven dat voor het landelijk gebied er alleen ten aanzien van landbouw thema’s zijn waarover zij uitvoeringsafspraken willen maken. Het betreft de thema’s Schone stallen, Leegstand, Mestverwerking en Agglomeratielandbouw. Door de regio zijn daar, op basis van een trendanalyse, de thema’s Intensieve teelten en Revitalisering glastuinbouw aan toegevoegd, omdat deze grote impact hebben op het landelijk gebied. Op basis van de analyses zijn bestuursafspraken (april 2016) gemaakt, die vooral een procesmatig karakter hebben en gericht zijn op uitwerking van de deelthema’s. Mede op aandringen van de regionale raadswerkgroepen is in de bestuursafspraken een sterke relatie gelegd met het ruimtelijk kwaliteitskader. Niet alleen als kader voor de ontwikkelingen in de landbouwsector, maar ook als kapstok voor opgaven vanuit klimaat, water, natuur, landschap en cultuurhistorie. Als bijlage zijn de bestuursafspraken over het landelijk gebied opgenomen.

2.3 Verbinden waar het kan, scheiden waar het moet

Het ondersteunen van dynamiek met behoud van een goede balans tussen alle ruimtegebruikers in het landelijk gebied kan alleen als er sterke en zorgvuldige keuzes worden gemaakt. Uitgangspunt daarbij is dat we inzetten op het **verbinden** van ruimtevragers met elkaar en zo op zoek te gaan naar versterking van elkaars potentieel. Vooral natuur, wonen, recreatie en wateropgaven nodigen uit om te verbinden, als ook (delen van) de agrarische sector. Door kansen in beeld te brengen, programma's te verbinden en ondersteuning te bieden in netwerken, versterken we bestaande netwerken en structuren.

Op het gebied van grootschalige ontwikkelingen in de agrofood en de (grootschalige) energieopgave is het echter lastiger om de verbinding te zoeken. Grootschalige agrarische bedrijven die zich richten op productie en levering voor de wereldmarkt moeten zich duurzaam kunnen blijven ontwikkelen. Hiervoor past beter een scenario van **scheiden**, waarbij we ook het lef tonen om te investeren op die plekken waar potentie voor doorontwikkeling aanwezig is. Dit noemen we '**duurzame locaties'**.

Zowel voor het verbinden als het scheiden zijn de aanwezige gebiedskwaliteiten (w.o. het landschap) leidend. Een duurzame doorontwikkeling van het landelijk gebied kan alleen met oog voor de aanwezige en potentiële ruimtelijke kwaliteit.

Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit van het landschap laat zich het beste beschrijven als een goede balans tussen gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde: Het landschap dient gebruikswaarde en nut te hebben voor allen die er wonen, werken of verblijven. Het gebied dient toekomstwaarde te hebben in de zin dat er sprake moet zijn van duurzaamheid van het natuurlijk kapitaal: behoud van vruchtbaarheid en biologische rijkdom. Daarnaast gaat het om behoud van het cultuurhistorische kapitaal voor toekomstige generaties. Tot slot de belevingswaarde. Zonder diversiteit, samenhang en schoonheid van het landschap is er geen sprake van kwaliteit. Ergo:

De juiste functie op de juiste plek in de juiste schaal (passend in het landschap)

Concreet gaan we enerzijds op zoek naar versterking door verbinding van functies, en anderzijds gaan we op zoek naar duurzame locaties met perspectief voor de toekomst ingebed in het Noord-Limburgse landschap.

2.4 Regionaal of lokaal?

Het behouden en versterken van de balans tussen de diverse functies in het landelijk gebied is een regionaal belang. Het behouden en versterken van natuurlijke en recreatieve regionale structuren vormen de basis voor regionale afspraken over ontwikkelingen binnen deze structuren. Buiten deze natuurlijke en recreatieve regionale structuren bevinden zich de hoofdstructuren voor het

economisch werklandschap. Het duiden en vastleggen van deze structuren moeten gebeuren en vindt plaats in het ruimtelijk kwaliteitskader.

Gezamenlijke afspraken over de beoordeling van duurzame locaties voor grootschalige agrarische activiteiten vormen de basis voor lokale invulling. Uitbreidingen en ontwikkelingen buiten de regionale structuren zijn primair een lokale afweging. Dit onderscheid tussen regionaal en lokaal belang dient nog verder te worden uitgewerkt.

2.5 Stedelijk versus Landelijk

De ontwikkelingen in het landelijk gebied kunnen niet los gezien worden van het stedelijk gebied. Agro-food is meer dan productiebedrijven en stallen. De logistieke sector en de innovatie zit voor een belangrijk deel ook in de steden en op de bedrijventerreinen. Daar zit de kracht van deze sector in Noord-Limburg.

Hetzelfde geldt voor recreatie en toerisme. Ook hier is de verbinding tussen stad en ommeland cruciaal om aantrekkelijk te zijn als regio.

De scope van de visie landelijk gebied is primair gericht op het landelijk gebied in de regio Noord-Limburg, maar waar nodig zal de verbinding gelegd worden met het stedelijk gebied.

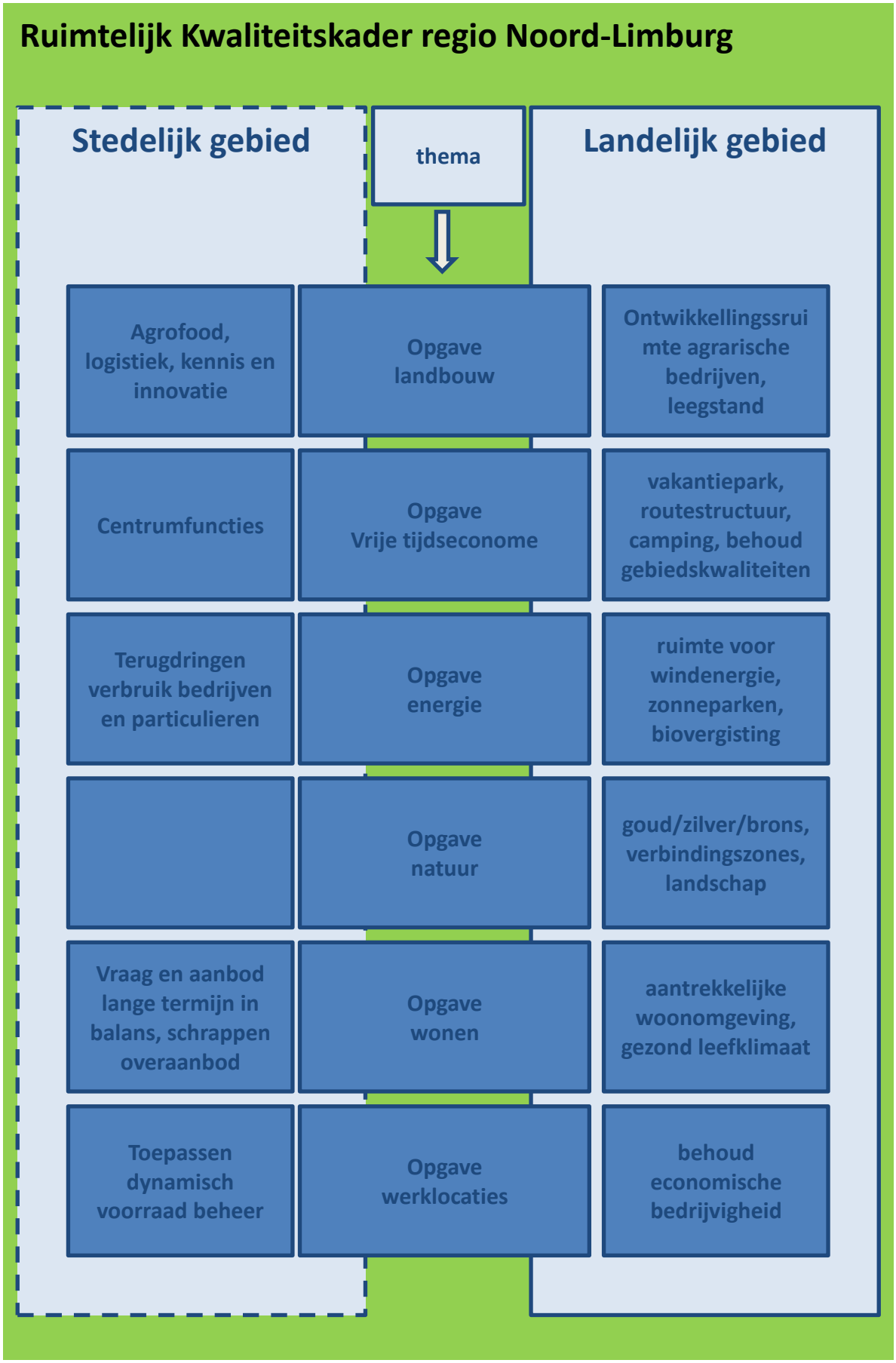
Ruimtelijk Kwaliteitskader regio Noord-Limburg
Stedelijk gebied
thema
Landelijk gebied
Agrofood, logistiek, kennis en innovatie
Opgave landbouw
Ontwikkellingsruimte agrarische bedrijven, leegstand
Centrumfuncties
Opgave Vrije tijdseconome
vakantiepark, routestructuur, camping, behoud gebiedskwaliteiten
Terugdringen verbruik bedrijven en particulieren
Opgave energie
ruimte voor windenergie, zonneparken, biovergisting
Opgave natuur
goud/zilver/brons, verbindingszones, landschap
Vraag en aanbod lange termijn in balans, schrappen overaanbod
Opgave wonen
aantrekkelijke woonomgeving, gezond leefklimaat
Toepassen dynamisch voorraad beheer
Opgave werklocaties
behoud economische bedrijvigheid

3. Koersbepaling ontwikkelingsruimte landbouw

3.1 Hoofdkoers

De agrarische sector is sterk in beweging. Iedere ondernemer heeft zijn eigen afwegingen te maken voor zijn toekomst (zie onderstaand schema). De instroom van nieuwe ondernemers is beperkt, terwijl er door gebrek aan opvolging en/of gebrek aan mogelijkheden voor nieuwe investeringen veel ondernemers stoppen of kiezen om af te bouwen. De nieuwkomers en bedrijven die ervoor kiezen om door te zetten zien zich ook voor een keus gesteld: Ga of blijf ik produceren voor de wereldmarkt en zet ik in op de daarbij behorende schaalvergroting, kies ik voor productie voor een specifieke marktvraag (niche) of ga ik verbreden in productie en/of diensten op bijvoorbeeld het recreatieve vlak of de zorg? De ruimtelijke impact van deze keuzes verschilt sterk.

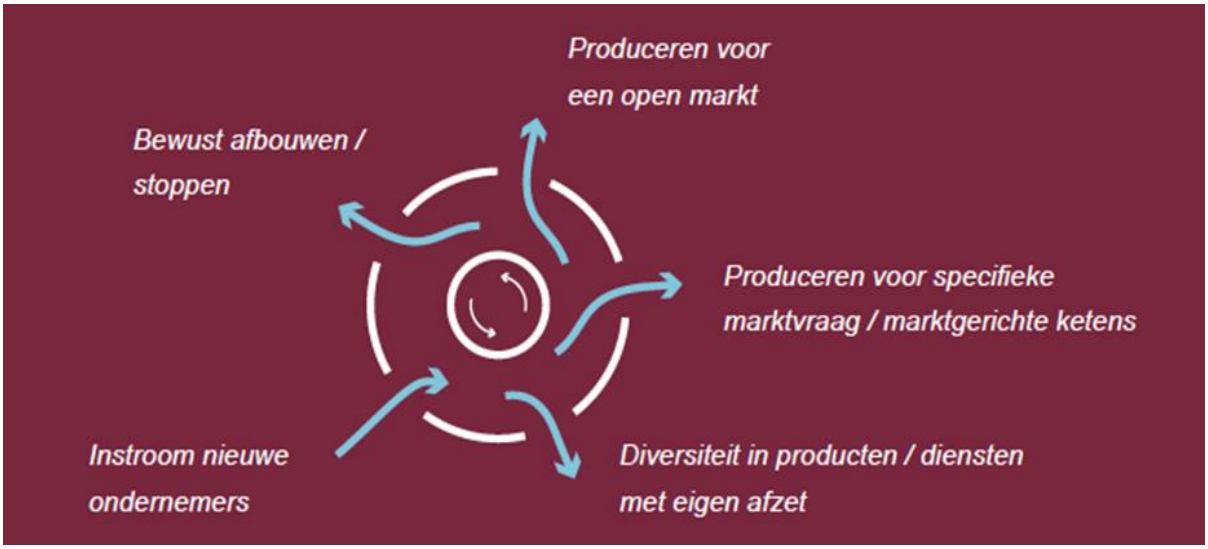

Bron: Provinciaal investeringsprogramma Limburgse Land en Tuinbouw Loont 2

Voor de grootschalige op de wereldmarkt georiënteerde agrarische bedrijven is het perspectief voor de toekomst: behoud van ruimte om door te kunnen ontwikkelen. Daarvoor zijn **duurzame locaties** nodig. Deze duurzame locaties bieden op locatieniveau de ruimte om door te ontwikkelen, hebben een bereikbaarheidsprofiel dat ook in de toekomst past bij de aard van de bedrijvigheid, en kennen geen milieutechnische of andere belemmeringen. Ook passen deze locaties op gebiedsniveau in de schaal van het landschap zonder afbreuk te doen aan cultuurhistorie en natuurwaarden. In het Ruimtelijk Kwaliteitskader wordt nader uitgewerkt welke gebieden als agrarische werklandschap geschikt zijn voor de grootschalige agrarische ontwikkelingen.

Hierna worden de koersen voor de verschillende subthema's binnen ontwikkelingsruimte landbouw beschreven, die leidend zijn voor de verdere uitwerking.

3.2 Duurzame locaties intensieve veehouderij

Uitgangspunt is dynamisch voorraad beheer. Dit houdt in dat nieuwvesting alleen mogelijk is als dit plaatsvindt op reeds bestaande duurzame agrarische locaties (hergebruik). Hetzelfde geldt in beginsel ook voor de verplaatsing van een bestaand bedrijf.

Gezien de toename van leegstaande en leegkomende bedrijfsgebouwen zal er voldoende ruimte beschikbaar komen op bestaande agrarische bedrijfslocaties. Hergebruik van een locatie dient plaats te vinden indien sprake is van een duurzame locatie. De verwachting is dat er voldoende duurzame locaties beschikbaar zijn voor hergebruik. In het kader van een leegstandsmonitor, die momenteel door provincie wordt gebouwd (zie hoofdstuk 4), zal dit inzichtelijk worden gemaakt.

Indien er aantoonbaar onvoldoende bestaande duurzame locaties beschikbaar zijn, is nieuwvestiging van een intensief veehouderijbedrijf onder voorwaarden denkbaar. Bedrijven die in een kernrandzone liggen waarbij verplaatsing een maatschappelijke belang dient, kunnen in aanmerking komen voor nieuwvesting. In alle gevallen dient bij nieuwvestiging ook het uitgangspunt van dynamisch voorraadbeheer te worden toegepast. Gedacht kan worden aan het beëindigen van een veehouderijbedrijf die op een niet duurzame locatie ligt en waarbij de beëindiging een meerwaarde heeft voor de overige functies in het gebied (recreatie, natuur, wonen, etc.).

Koersbepaling:

- Nieuwvestiging of verplaatsing in principe alleen op reeds bestaande duurzame locaties.
- Lokaal maatwerk bij overlast in kernrandzones met als uitgangspunt dynamisch voorraadbeheer.
- Uitwerking begrip duurzame locaties.

3.3 Duurzame locaties Glas

De planologische ruimte die beschikbaar is staat niet in verhouding met de omvang van de bestaande glastuinbouwbedrijven en de groei van de afgelopen 10 jaar. Het areaal ontwikkelingsgebied glastuinbouw is voor minder dan de helft ingevuld. Het totale areaal blijven reserveren is niet wenselijk omdat het andere ontwikkelingen kan belemmeren. Ook zijn delen van de ontwikkelingsgebieden glas kwalitatief niet altijd voldoende geschikt. Om toepassing te kunnen geven aan dynamisch voorraadbeheer worden alle ontwikkelingsgebieden en locaties van solitair glas heroverwogen.

Het terugbrengen van de omvang van ontwikkelingsgebieden zal gebeuren op basis van kwalitatieve overwegingen. Om een goede balans in de regio Noord-Limburg te krijgen zal deze heroverweging lokaal worden ingestoken, maar regionaal worden afgestemd, gezien het belang van de agrofoodsector voor Noord-Limburg. Het bieden van ontwikkelingsruimte voor solitair glas wordt op basis van ruimtelijke kwaliteit lokaal ingevuld. Daarbij overwegen wij de referentiemaat (3 en 5 hectare) los te laten.

Koersbepaling:

- Insteek is een heroverweging van het areaal ontwikkelingsgebied én solitair glas dat beschikbaar is op basis van beleid en plannen. Deze heroverweging (mede op basis van de evaluatie van het Reconstructiebeleid) bestaat uit:
    - Het (lokaal) heroverwegen van de ontwikkelingsgebieden glastuinbouw onder andere op basis van infrastructurele knelpunten, gebieds- en landschappelijke kwaliteiten, marktvraag, etc.;
    - Onderzoek naar welk hergebruik van de ruimte binnen de ontwikkelingsgebieden mogelijk is. In ieder geval denken wij hierbij aan intensieve teelten en eventueel agglomeratielandbouw;
    - De lokale heroverwegingen worden regionaal afgestemd vanwege de regionale samenhang (bv. regionale ambities met betrekking tot de Greenport Venlo);
    - Heroverweging solitair glas op basis van kwaliteit per locatie.

3.4 Duurzame locaties Agglomeratielandbouw

Agglomeratielandbouwbedrijven ontstaan geleidelijk op agrarische bedrijven. Hierdoor zal nieuwvestiging van agglomeratielandbouwbedrijven slechts incidenteel plaatsvinden. Uitgangspunt is dat nieuwe bedrijven thuishoren op bedrijventerreinen. Er worden géén bedrijventerreinen specifiek aangewezen voor deze bedrijven. Enerzijds omdat het aantal nieuwvestigingen zeer beperkt is en anderzijds omdat de aard en vorm van agglomeratielandbouwbedrijven zeer divers is.

Dit betekent dat het belangrijk is dat de doorontwikkeling van bestaande bedrijven voornamelijk zal plaatsvinden op duurzame locaties. De regiogemeenten stellen gezamenlijk uitgangspunten op over de ontwikkelingsruimte voor agglomeratielandbouw waarbij met name wordt uitgewerkt: welke agglomeratielandbouw is passend op bedrijventerreinen en onder welke voorwaarden is vestiging in het buitengebied mogelijk? Hierbij wordt een relatie gelegd met de heroverweging glas: bij heroverweging van het glastuinbouwconcentratiegebied onderzoeken we ook of het gebied geschikt is voor agglomeratielandbouw.

Mestverwerking is ook een vorm van agglomeratielandbouw. Ten aanzien van de locatiekeuze zijn de afwegingen vergelijkbaar: nieuwvestiging in principe op bedrijventerreinen, doorontwikkeling alleen op duurzame locaties. Aanvullend geldt het vertrekpunt dat er een balans moet zijn tussen mestproductie en mestverwerking in de regio. Gezien het aantal bestaande initiatieven voor mestverwerking, is er op dit moment voldoende verwerkingscapaciteit in de regio beschikbaar. De regiogemeenten faciliteren de bestaande mestverwerkingsinitiatieven, waarbij voor de grootschalige initiatieven in eerste instantie ingezet wordt op vestiging op bedrijventerreinen. Door het opzetten van een regionaal monitoringssysteem krijgen we verder inzicht in de balans tussen capaciteit en productie. Alleen daar waar het initiatieven betreft die verdergaande vormen van duurzame mestverwerking omvatten wordt gezamenlijk in de regio en met de provincie afstemming gezocht, om te bezien hoe deze zich verhouden tot reeds bestaande minder vergaande vormen van mestverwerking.

Koersbepaling:

- Nieuwvesting op bedrijventerreinen
- Uitbreiding alleen op duurzame locaties
- Uitwerking begrip duurzame locaties
- Verwerking en productie mest regionaal in balans
- Bestaande initiatieven voor mestverwerking worden gefaciliteerd
- Monitoringssysteem voor mestverwerking om balans te handhaven

3.5 Duurzame locaties intensieve teelten

Door de sterke schaalvergroting wordt de ruimtelijke impact van teeltondersteunende voorzieningen (TOV's) steeds groter. Deze impact verschilt echter per type TOV. Het effect van tijdelijke voorzieningen is anders dan de impact van permanente voorzieningen. Ook zijn er verschillen tussen hoge en lage TOV's benoembaar. Naast de ruimtelijke impact is er in toenemende mate ook een impact op waterhuishouding, ecologie en infrastructuur. Het creëren van *ontwikkelingsruimte voor de intensieve teelten* in de volle grond tuinbouw is daarmee een steeds complexere opgave. In de verdere uitwerking onderzoeken wij:

- welke impact de verschillende (intensieve) teeltondersteunende voorzieningen (hoog, laag, tijdelijk, permanent) hebben op het landschap en de ruimtelijke kwaliteit;
- welke gebieden zich bij uitstek lenen voor grootschalige (nieuwe) initiatieven waarbij in ieder geval wordt onderzocht welke Ontwikkelingsgebieden Glas hiervoor ingezet kunnen worden.

Het Ruimtelijk Kwaliteitskader zal meer inzicht geven in de gebieden die zich lenen voor TOV's.

Omdat het ook voor de intensieve teelten om grootschalige, op de wereldmarkt georiënteerde productie gaat, is ook hier de insteek om te scheiden ten behoeve het creëren van ontwikkelingsruimte.

Koersbepaling

- Ten aanzien van nieuwvestiging van grootschalige initiatieven voor hoge permanente teeltondersteunende voorzieningen aansluiten bij de systematiek "scheiden waar het moet", dus vestiging op duurzame locaties.
- Een methodiek voor het beschrijven van duurzame locaties ontwikkelen en lokaal invullen.
- Bij de heroverweging van de ontwikkelingsgebieden glastuinbouw rekening houden met de ruimtevraag van teeltondersteunende voorzieningen en waar het ruimtelijk inpasbaar is de behoefte aan ruimte voor teeltondersteunende voorzieningen faciliteren.
- In gemeente Horst aan de Maas wordt een "pilot" uitgevoerd waarbij diverse vormen van teeltondersteunende voorzieningen op basis van diverse criteria worden getoetst op ruimtelijke inpasbaarheid. De bevindingen uit deze pilot meenemen in de vervolgproces.

4. Leegstand

De keerzijde van de ontwikkeling richting schaalvergroting is de terugloop van het aantal agrarische bedrijven. Een ontwikkeling die al een tijd geleden in gang is gezet en zich ook richting de toekomst verder doorzet. In het analysedocument over leegstand (behandeld in PHO Ruimte d.d. 30 november 2016) zijn de oorzaken hiervan in beeld gebracht. De leegstand die deze ontwikkeling tot gevolg heeft, is niet met generiek beleid aan te pakken. Uitgangspunt is dat de ***overheid geen probleemeigenaar is*** ten aanzien van de leegstandsproblematiek. Vanuit de maatschappelijk context heeft de overheid hier toch een rol in. Dat is het geval als er sprake is van verloedering en criminaliteit of als het gaat om belangrijke regionale landschappelijke of recreatieve structuren.

Om beleidsmatig invulling te kunnen geven aan de leegstandsopgave gaan we gebiedsgericht te werk. Door een goede inventarisatie en monitor brengen we in beeld waar alle agrarische bedrijven liggen, of er sprake is van leegstand of niet, of de betreffende locaties op een duurzame locatie liggen voor de agrarische sector (zie voorgaande paragrafen) en of er sprake is van een saneringsopgave van asbest. De keuze ten aanzien van mogelijkheden tot herinvulling, sloop, of acceptatie van leegstand wordt lokaal gebaseerd op een analyse van het perspectief van de betreffende locatie: betreft het een duurzame locatie (of is dit ervan te maken)? Liggen er kansen voor andere dan agrarische ontwikkelingen?

Koersbepaling

Vertrekpunt voor de verdere uitwerking is dat eigenaren ondersteund worden in het verkennen van de mogelijkheden, en dat we partijen met elkaar in verbinding brengen voor doorontwikkeling dan wel sanering.

De regiogemeenten stimuleren het verminderen van leegstand door het ontwikkelen van *instrumentarium voor hergebruik en sloop* van vrijgekomen agrarisch vastgoed waarbij in ieder geval ingegaan wordt op:

- het aanbrengen van een koppeling tussen nieuw agrarisch vastgoed en het *voorkomen of verminderen van leegstand*;
- gezamenlijk met de provincie de verplichting tot *asbestverwijdering in samenhang met de leegstandproblematiek* (of hergebruiksmogelijkheden) stimuleren;
- gezamenlijk met de provincie een monitor opzetten van leegstaand agrarisch vastgoed;
- onderzoeken of samen een *excessenregeling* kan worden gecreëerd om te kunnen ingrijpen bij ongewenste verrommeling als gevolg van leegstand;
- In de uitwerking van het thema leegstand wordt ingezet op het regionale bestuursrechtelijke spoor. Daar waar sprake is van wetgeving op nationaal niveau (belastingtechnisch, wetgeving) wordt, daar waar nodig, ingezet op het lobbytraject.

5. Flankerende maatregelen

In deze notitie is ingegaan op de ontwikkelingsruimte voor de verschillende onderdelen van de agrarische sector. Deze koersbepaling is alleen mogelijk als er volop economische ontwikkelingen plaatsvinden. Alleen zo ontstaat er ook ruimte voor de gewenste sturing op kwaliteit. Zo is er momenteel in een sector als de vollegrond tuinbouw sprake van een forse schaalvergroting die gepaard gaat met technische en logistieke innovatie.

Een ontwikkeling die we jarenlang ook zagen in de glastuinbouw en de veehouderij. In de dynamiek van deze economische groei werd de productieruimte van de stoppers overgenomen. De omvang van de bebouwing was bij deze stoppers relatief beperkt en de meeste locaties van stoppende bedrijven werden burgerwoningen.

De economische ontwikkeling bij de glastuinbouw en veehouderij is momenteel niet zo omvangrijk als afgelopen decennia. Het aantal bedrijven dat bewust kiest voor uitbreiden en innovatie is beperkter dan voorheen. Ervaring voortkomend uit onderzoeken in Midden-Limburg en Pilot Ysselsteyn (Schone stallen) laat zien dat bij een groot aantal veehouderijbedrijven de ondernemer te kennen geeft dat hij op de huidige wijze wil doorgaan. Het aantal ondernemers dat zich uitspreekt te gaan stoppen is ook relatief beperkt.

Dit bekent dat flankerend aan het ruimtelijk beleid aandacht nodig is voor de grote groep ondernemers die aangeeft door te gaan zonder dat zij het bedrijf verder ontwikkelen. Het gaat daarbij onder meer om het faciliteren van keukentafelgesprekken door onafhankelijke (ervarings)deskundigen die via persoonlijke gesprekken de ondernemers binnen deze groep weer in beweging kunnen brengen. Met aandacht voor de sociale kant van de zaak, naast de bedrijfseconomische en ruimtelijke aspecten.

Bijlagen

7. Landelijk gebied

Inleiding
Het landelijk gebied van de regio Noord-Limburg is divers van karakter; bestaande uit beekdalen, ontginningsgebieden en stuifduinengebied, terwijl ook het gebruik van dit landschap sterk varieert: natuurgebieden, concentraties intensieve veehouderij, recreatiegebieden en woongebieden. Om in de toekomst voldoende ontwikkelingsruimte te blijven bieden voor alle gebruikers is het belangrijk om keuzes te maken die afgestemd zijn op de ontwikkelingen en de wensen van die gebruikers.

Uitgangspunten
De ontwikkeling van de landbouw kenmerkt zich door schaalvergroting en nieuwe allianties bij de blijvers en door leegstand bij de stoppende bedrijven. Tegelijkertijd is groeiende aandacht voor de gevolgen van de schaalvergroting voor landschap en gezondheid. Vanuit het thema Vrijetijdseconomie wordt benadrukt dat een aantrekkelijk landschap een belangrijk decor is voor de toeristische voorzieningen in onze regio. En niet in de laatste plaats vormt een goed leef- en woonklimaat in het buitengebied een belangrijke randvoorwaarde voor alle bewoners van onze regio.
Hiermee staat de regio voor de opgave om in de regionale POL-uitwerking Landelijk Gebied de volgende zaken uit te werken én met elkaar in balans te brengen:

- faciliteren van de dynamiek in de landbouw;
- ruimtelijke kwaliteit behouden (afwegingscriteria voor nieuwe ontwikkelingen) en versterken (opgaven op het gebied van klimaat, water, natuur, landschap en cultuurhistorie);
- verbeteren van het leef- en woonklimaat.

Afspraken
Deze ambitie wordt door middel van bestuursafspraken geconcretiseerd. Deze afspraken bestaan uit een mix van beleidsstandpunten en vooral procesafspraken. De analyse en de bestuursafspraken vormen een basis voor een regionale POL-uitwerking Landelijk Gebied.

Ontwikkelruimte landbouw

Afspraak 7.1
De ontwikkelruimte voor de landbouw wordt beschreven aan de hand van een ***regionaal ruimtelijk kwaliteitskader***.

Toelichting
De landbouw is gebaat met een helder toekomstperspectief waarbij duidelijk is waar zij welke ontwikkelingsmogelijkheden hebben. Streven is te komen tot één regionaal ruimtelijk kwaliteitskader waarin de economische, belevings- en toekomstwaarde van het gebied wordt beschreven. De kernkwaliteiten van de verschillende landschapstypen vormt een belangrijk gegeven. Evenals het absorptievermogen dat een gebied heeft om bedrijfsontwikkelingen in te passen.

De uitwerking van deze bestuursafspraak hangt samen met de uitwerking van de hierna genoemde bestuursafspraken en met de intentie om een regionaal Ruimtelijk kwaliteitskader op te stellen (zie afspraak 1.3). Ten behoeve van het ruimtelijk kwaliteitskader worden in ieder geval de volgende zaken uitgewerkt:

- Een heroverweging van het areaal *ontwikkelingsgebieden glas* dat beschikbaar is op basis van beleid en plannen, aangezien dit niet meer is afgestemd op de uitbreidingsbehoefte van de glastuinbouw. Deze heroverweging (mede op basis van de evaluatie van het Reconstructiebeleid) bestaat uit:
  - het (lokaal) heroverwegen van de ontwikkelingsgebieden glastuinbouw onder andere op basis van infrastructurele knelpunten, landschappelijke kwaliteiten, marktvraag, etc.;

- onderzoek welk hergebruik van de ruimte binnen de ontwikkelingsgebieden mogelijk is. In ieder geval wordt gedacht aan intensieve teelten en eventueel agglomeratielandbouw;
- de lokale heroverwegingen worden regionaal afgestemd vanwege de regionale samenhang (bv. regionale ambities met betrekking tot de Greenport Venlo).

- Het creëren van *ontwikkelingsruimte voor de intensieve teelten* aangezien de volle grond tuinbouw zich ontwikkelt naar een intensieve teelt waarbij wordt onderzocht:
  - welke impact de verschillende (intensieve) teeltondersteunende voorzieningen (hoog, laag, tijdelijk, permanent) hebben op het landschap en de ruimtelijke kwaliteit;
  - welke gebieden lenen zich bij uitstek voor grootschalige (nieuwe) initiatieven waarbij in ieder geval wordt onderzocht welke Ontwikkelingsgebieden Glas hiervoor ingezet kunnen worden?
- De regiogemeenten stellen gezamenlijk uitgangspunten op over de ontwikkelingsruimte voor agglomeratielandbouw waarbij met name wordt uitgewerkt: welke agglomeratielandbouw is passend op bedrijventerreinen en onder welke voorwaarden is vestiging in het buitengebied mogelijk?
- De regiogemeenten stellen gezamenlijk uitgangspunten op over de incidentele nieuwvestiging van intensieve veehouderijbedrijven waarbij uitgegaan wordt van een per saldo kwalitatieve verbetering van het leefklimaat er van uitgaande dat er sprake is van een verplaatsing naar een duurzame vestigingslocatie: onderzocht wordt of en hoe het principe dynamisch voorraadbeheer binnen het landelijk gebied kan worden toegepast. Daarbij wordt ook het vraagstuk rondom leegstand betrokken.

Mestverwerking

Afspraak 7.2

a. Het uitgangspunt is dat er *binnen de regio voldoende verwerkingscapaciteit* is voor het mestoverschot uit de regio.
b. De regiogemeenten faciliteren de bestaande mestverwerkingsinitiatieven, waarbij voor *grootschalige initiatieven in eerste instantie* ingezet wordt op vestiging op bedrijventerreinen.
c. Binnen een periode van een jaar zetten de regiogemeenten een *regionaal monitoringssysteem* op.
d. Nieuwe initiatieven dienen *verdergaande vormen van duurzame mestverwerking* te omvatten en worden gezamenlijk binnen de regio en met de provincie afgestemd.

Toelichting
In de regio is sprake van een mestoverschot. De regiogemeenten vinden dat er regionaal voldoende verwerkingscapaciteit voorhanden moet zijn om het mestoverschot uit de regio te verwerken. De veehouderij is aan zet om zorg te dragen voor de benodigde verwerkingscapaciteit op boerderijniveau of door te participeren in grootschalige verwerking.

Uit inventarisatie blijkt dat de bestaande initiatieven voor het realiseren van grootschalige mestverwerking voldoende is om een balans tussen mestproductie en mestverwerking te realiseren. Bij grootschalige mestverwerking zijn infrastructuur en eventuele effecten op de omgeving (zoals ammoniak en geur) belangrijke factoren. Daarmee vormen bedrijventerreinen een goede locatie voor grootschalige mestverwerking. Vestiging in het buitengebied wordt niet uitgesloten mits er geen locatie op het bedrijventerrein beschikbaar is, de locatie geschikt is (goede infrastructuur en omgevingskwaliteit) en de aanvoer met name uit de directe omgeving komt. Bestaande (grootschalige) mestverwerkingen in het buitengebied, die op een passende locatie in het buitengebied liggen, kunnen door ontwikkelen.
Ervaring leert dat niet alle initiatieven worden gerealiseerd. Het is van belang om regionaal de verwerkingscapaciteit en initiatieven te monitoren om inzicht te hebben of er voldoende capaciteit is of ontstaat.

In samenhang met de POL uitwerking Energie hebben duurzame vormen van mestverwerking de voorkeur. Het gaat om initiatieven waarbij het gaat om het opwekken van energie, het produceren van gas en/of elektriciteit en het vervaardigen van minerale concentraten. De regiogemeenten zullen, bij concrete initiatieven, samen onderzoeken op welke wijze zij extra kunnen faciliteren. Afstemming over gevallen bedoeld onder 2b en 2d vindt plaats om de balans tussen geproduceerde mest en te verwerken mest te bewaken maar biedt partijen ook inzicht in verschijningsvormen van verdergaande vormen van duurzame verwerking. Waar het gaat om initiatieven die in de nabijheid liggen van provinciegrenzen worden die ook afgestemd met de desbetreffende provincie.

Leegstand

Afspraak 7.3

a. De regiogemeenten stimuleren het verminderen van leegstand door het ontwikkelen van *instrumentarium voor hergebruik en sloop* van vrijgekomen agrarisch vastgoed, waarbij in ieder geval ingegaan wordt op:
   - of het wenselijk is om een koppeling aan te brengen tussen nieuw agrarisch vastgoed en het *voorkomen of verminderen van leegstand* en zo ja, hoe;
   - gezamenlijk met de provincie de verplichting tot *asbestverwijdering in samenhang met de leegstandproblematiek* (of hergebruiksmogelijkheden) stimuleren;
   - gezamenlijk met de provincie onderzoeken of een *monitoring* van leegstaand agrarisch vastgoed haalbaar en noodzakelijk is voor het te ontwikkelen instrumentarium;
   - onderzoeken of samen een *excessenregeling* kan worden gecreëerd om te kunnen ingrijpen bij ongewenste verrommeling als gevolg van leegstand.

b. De regiogemeenten stellen een *regionale aanpak plattelandswoningen* op dat dient als een handvat voor een lokale uitwerking.

Toelichting

De verwachting is dat de leegstand van agrarisch vastgoed de komende jaren toeneemt, met als gevolg verrommeling en wellicht oneigenlijk gebruik. Om verdere leegstand te voorkomen is het bestaand instrumentarium ontoereikend. Bij het ontwikkelen van nieuw instrumentarium wordt ingezet op de prioriteitsvolgorde:

- hergebruik binnen de agrarische sector;
- hergebruik door andere niet-agrarische gebruikers;
- sloop.

Aandachtspunten hierbij zijn verder het hergebruik van monumenten en beeldbepalende objecten en de gevolgen van het asbestverbod voor daken in 2024 (en bekijken of energietransitie een oplossing kan bieden). Op basis van de prognoses is de verwachting dat sloop onvermijdelijk is. Een (provinciale) sloopregeling in combinatie met een subsidieregeling die gericht is op kwaliteit (sloop in "kwetsbare gebieden") is wenselijk. Onderzocht wordt of en zo ja, op welke wijze nieuwbouw van (agrarische) bedrijfsgebouwen gepaard kan gaan met sloop elders. Bij het ontwikkelen en inzetten van het nieuwe pallet aan instrumenten is inzicht in en monitoring van de leegstand (prognoses, feitelijke gegevens, kwaliteit, locaties) van belang.
De regelgeving omtrent plattelandswoningen staat momenteel onder druk door jurisprudentie. Een gezamenlijke aanpak is gewenst om enerzijds in gesprek te gaan met de Rijksoverheid, anderzijds om gezamenlijk de jurisprudentie te vertalen naar gemeentelijk beleid.

Schone stallen

Afspraak 7.4
De *regiogemeenten* werken samen onder regie van de provincie in 2016 aan de uitwerking van de ambitie Schone stallen.

Toelichting
Naast de schaalvergroting binnen de veehouderij (zie afspraak 1 over ontwikkelruimte landbouw) speelt ook het onderwerp Schone stallen. De ambitie Schone stallen dient te worden vertaald naar concrete doelen op basis van wat *technisch, financieel en maatschappelijk haalbaar* is en passend binnen het op te stellen ruimtelijk kwaliteitskader (zie afspraak 3 in het algemene deel). Omdat dit telkens kan veranderen worden gezamenlijk regelmatig de doelen herijkt en bijgesteld. In ieder geval richt de uitwerking zich op de volgende onderdelen:

- *uitwisseling van kennis en expertise*;
- het opstellen van een *monitoringssysteem*;
- onderzoek hoe om te gaan met latente ruimte en het *voorkomen van opvulling van normen*;
- *heroverwegen van het gemeentelijk geurbeleid* (mede op basis van nieuwe regelgeving en in relatie tot de nieuwe inzichten op het gebied van gezondheid).

Ruimtelijk kwaliteitskader landelijk gebied

Wat is onze opgave?

REGIO VENLO

Quality of life landelijk gebied Noord-Limburg

Boeien & Binden

Noord-Zuid-as: rust & ruimte

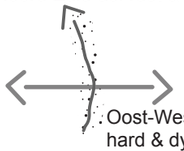

Oost-West-as:
hard & dynamisch

Focus op

Vrijetijdseconomie, cradle to cradle & dynamische economie (agrofood, tuinbouw, logistiek)

Goede balans trekt & bindt mensen aan de regio om te wonen, werken & verblijven

Belangrijkste regionale opgave in ons landelijk gebied

Landbouwopgave

Groeiende bedrijven laten ontwikkelen op duurzame locaties

Voldoende ontwikkelruimte voor (grootschalige) bedrijven

Opgave vrijetijdseconomie

De regio als visitekaartje voor recreanten en toeristen
(= inzetten op kwaliteit)

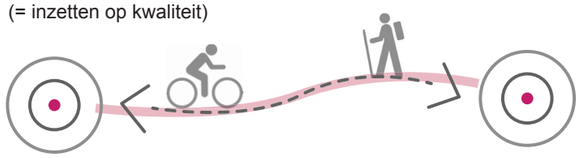

Behouden en versterken toeristische hotspots (natuurgebieden, attracties, cultuurhistorische kernen en verblijfsmogelijkheden) en de aantrekkelijke groene corridors hiertussen

Energieopgave

2020: 14% van onze verbruikte energie duurzaam opwekken
Dit betekent in grootschalige ruimtevraag (gebaseerd op theoretische energiemix 25% wind, 25 % geothermie, 50% zon)

< 2020 ≥ 31 stuks 2016 = 20 stuks
< 2030 ≥ 47 stuks zachte plannen

< 2020 ≥ 500 ha 2016 = 12,5 ha
< 2030 ≥ 724 ha zachte plannen

Voldoende ontwikkelruimte voor (grootschalige) projecten

Opgave woon & leefklimaat

Potentiële werknemers boeien en binden aan de regio

Aantrekkelijke woonomgeving en gezond woon & leefklimaat

Deltaopgave

Garanderen waterveiligheid, aanpakken wateroverlast en verdroging

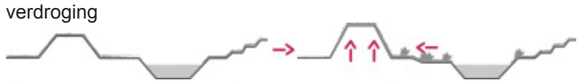

Ruimte voor de rivier en dijkversterking en dijkteruglegging (13 dijkringen)

Ruimte voor de beken & brongebieden t.b.v. verdroging & wateroverlast

Voldoende ontwikkelruimte

Natuuropgave

Natuur beschermen en versterken

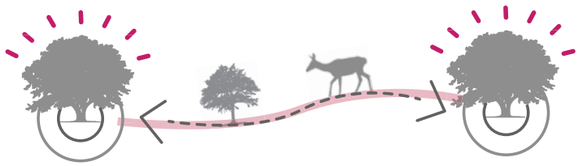

Behouden en versterken pareltjes en de groene corridors hiertussen op kansrijke plekken

Verbinden waar het kan, scheiden waar het moet (vanuit de bestaande situatie)

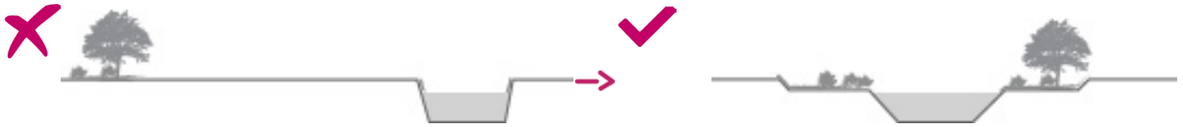

Grondgebruik afstemmen op het landschap en haar natuurlijke condities door de natuuropgave te verbinden aan de deltaopgave (ruimte voor de rivier, beken & brongebieden). Hierbij kan de agrariër beheerder van het landschap zijn.

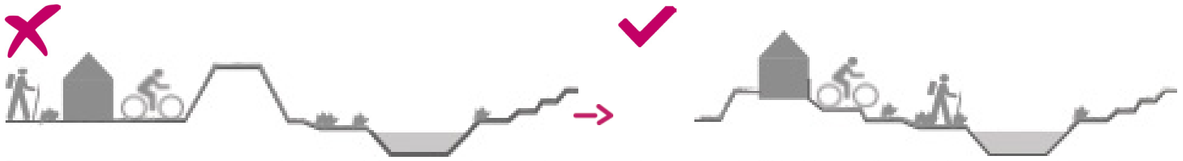

Belevingswaarde vergroten op de juiste plek voor toeristen en bewoners door toegankelijkheid te realiseren bij een gecombineerde natuuropgave en deltaopgave (ruimte voor de rivier, beken & brongebieden). De agrariër kan hierbij aanbieder voor toeristische attracties zijn.

Vraag en aanbod bij elkaar brengen door de grootschalige energieopgave te verbinden met de werklandschappen (intensieve landbouwgebieden & bedrijventerreinen)

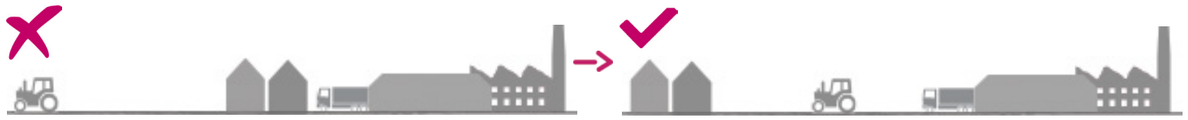

Gezonde woonomgeving en werkgelegenheid creëren door een gepaste afstand te houden tussen wonen en intensieve veehouderij. (Juiste balans tussen de lusten en lasten.)

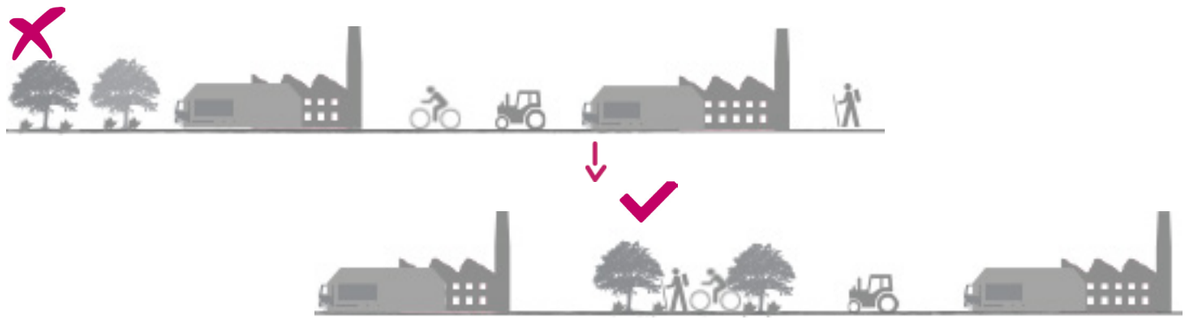

Aantrekkelijke omgeving creëren voor recreanten (bewoners en toeristen) en ontwikkelruimte voor landbouw creëren door te verbinden waar het kan en te scheiden waar het moet met het landschap als drager

Bij het realiseren van onze opgaves en ambities moet kwaliteit voorop staan en dat betekent lef tonen om keuzes te maken en slimme combinaties zoeken!